

Inhoud

De bijstand als de kanarie van de welvaartsstaat	11
Hoofdstuk 1 – De groei en diversificatie van de bijstandspopulatie <i>Natascha Van Mechelen, Daniel Zamora en Bea Cantillon</i>	13
Abstract	13
1. Inleiding	13
2. Groei	15
3. Defeminisering	19
4. Diversificatie naar gezinssamenstelling	20
5. Verjonging	21
6. Verkleuring	26
7. Besluit	30
Noten	31
Hoofdstuk 2 – Van bestaansminimum naar maatschappelijke integratie: van laatste vangnet met grote mazen naar sociale activering <i>Daniel Cuypers en Dirk Torfs</i>	33
Abstract	33
1. Inleiding	33
2. Naar een doorwerking van het sociaal grondrecht in de rechtspraak	35
3. Maatschappelijke dienstverlening: niet zo residuair als bedoeld	37
4. Van bestaansminimum naar leefloon	38
5. Jongeren in de bijstand	39
6. Samen uit, samen thuis: samenwonen of niet?	41
7. Niet voor iedereen: beperkingen van het toepassingsgebied	42
8. Hoe open is het open begrip ‘menselijke waardigheid’?	44
9. Maatschappelijke dienstverlening: nog steeds niet voor iedereen	44
10. Besluit	45
Noten	46

Hoofdstuk 3 – 40 jaar OCMW-praktijk op de spanning tussen bijstand als sociaal beleidsinstrument en bijstand als sociaal grondrecht	49
<i>Maria De Bie en Johan Vandenbussche</i>	
Abstract	49
1. Inleiding	50
2. De spanning tussen sociaal beleidsinstrument en sociaal grondrecht	52
3. Ontwikkeling van een activeringsbeleid en de invulling van maatschappelijke dienstverlening	54
4. De spanning tussen hulp en recht	58
4.1 Het rechtskarakter van de bijstand	58
4.2 De spanning tussen hulp en recht in de bijstandspraktijk	61
5. Inbedding in ruimere maatschappelijke ontwikkelingen	63
6. Besluit	64
Noot	64
Hoofdstuk 4 – Doeltreffendheid van de bijstandsinkomens	65
<i>B�r�n�ce Storms en Natascha Van Mechelen</i>	
Abstract	65
1. Inleiding	66
2. De evolutie van de bijstandsuitkeringen	67
3. De adequaatheid van de bijstandsuitkeringen	69
3.1 De armoederisicograad	69
3.2 De referentiebudgetten	71
4. Het gebruik van referentiebudgetten in de praktijk van het OCMW: REMI	78
5. Besluit	81
Noten	83
Hoofdstuk 5 – De voorwaardelijkheid van de bijstand: de werkbereidheidseis	84
<i>Marjolijn De Wilde en Sarah Marchal</i>	
Abstract	84
1. Inleiding	84
2. Activering en de werkbereidheidseis in de Europese bijstandswetgeving	85
3. Werkbereidheid als factor in de oude vraag: wie heeft recht op wat?	89
4. Data en methode	91
4.1 Opzet onderzoek	91
4.2 Operationalisatie van werkbereidheid en billijkheidsredenen	93
5. Resultaten	95
5.1 Beschrijving algemene effecten	95
5.2 De kans op een uitkering	96
5.3 Het risico op verlies van uitkering – dagcontract	97

5.4	Risico op verlies van uitkering – ochtendshifft	98
5.5	Het risico op verlies van uitkering – diploma	99
6.	Besluit	100
6.1	Werkbereidheidseis	100
6.2	Billijkheidsredenen	101
6.3	Beleidsaanbeveling	102
	Noten	103

Hoofdstuk 6 – Het gebruik van de discretionaire ruimte door Vlaamse OCMW-medewerkers	104
--	-----

Marjolijn De Wilde

Abstract	104
1. Inleiding	104
2. Beslissingsstructuur binnen OCMW's	106
3. Methode	108
4. Resultaten	111
4.1 Variatie tussen groepen	114
4.2 Variatie binnen groepen	115
5. Besluit	117
Noten	120

Hoofdstuk 7 – De sociaaleconomische trajecten in en na het (equivalent) leefloon van personen met en zonder migratieachtergrond	121
---	-----

Sarah Carpentier, Karel Van den Bosch en Karel Neels

Abstract	121
1. Inleiding	122
2. Profiel van de personen met (equivalent) leefloon	123
3. Duur van de eerste bijstandsperiode	126
4. Sociaaleconomische situatie na bijstand	127
5. De duur van de eerste sociaaleconomische situatie na de bijstand en de sociaaleconomische situatie daarna	131
6. Terugstroom in de bijstand	132
7. Ten minste twee jaar aan het werk	134
8. De sociaaleconomische situatie na vier jaar	134
9. Besluit	138
Noten	140

Hoofdstuk 8 – Het maatschappelijk draagvlak voor de ondersteuning van armen.	
Toen en nu geen evidente zaak	141
<i>Wim van Oorschot en Koen Hermans</i>	
Abstract	141
1. Inleiding	141
2. Oorzaken van armoede: over kinderen van God, luie profiteurs en onschuldige slachtoffers	142
3. Instituties, beeldvorming, maar vooral <i>deservingness</i> -criteria	145
4. Het draagvlak voor het bestrijden van ongelijkheid en armoede	147
5. <i>Deservingness</i> -criteria en het maatschappelijk draagvlak voor het leefloon	148
5.1 Verantwoordelijkheid	149
5.2 Behoeftigheid	150
5.3 Reciprociteit	151
5.4 Houding	151
5.5 Identiteit	152
5.6 Een multivariate analyse	152
6. Besluit	153
Noten	155
Hoofdstuk 9 – Hoe waterdicht is het leefloon? Onderzoek naar de (niet-)dekking door de minimumbescherming in België ¹	156
<i>Ides Nicaise</i>	
Abstract	156
1. Inleiding	156
2. Non-takeup of niet-dekking?	157
3. Universaliteit versus selectiviteit van sociale rechten	158
3.1 Burgerschap	160
3.2 Arbeidsstatuut en arbeidsbereidheid	160
3.3 De residuele overheidsbescherming	162
3.4 Familiale solidariteit	163
4. Hoe omvangrijk is het probleem van onderbescherming door het leefloon?	164
5. Besluit	166
Noten	167
Hoofdstuk 10 – Het OCMW in de netwerken voor sociaal beleid: een bestuurskundige analyse	168
<i>Filip De Rynck</i>	
Abstract	168
1. Inleiding	168
2. Relaties tussen bestuursniveaus in het sociaal beleid	169
2.1 De gedecentraliseerde eenheidsstaat	170

2.2	De bijzondere positie van de OCMW's	173
2.3	Politieke verwevenheid als cruciaal kenmerk	176
3.	Interbestuurlijke relaties in lokale netwerken	176
3.1	<i>Field administration</i> of externe deconcentratie	176
3.2	<i>Third party implementation</i>	177
3.3	Lokale netwerken	178
4.	<i>Meta-governance</i> van lokale netwerken	179
4.1	Sturingsarrangementen wijzigen?	179
4.2	Schaal en capaciteit van de OCMW's	180
4.3	Meer decentralisatie?	182
5.	Besluit	183

Hoofdstuk 11 – Activering en bijstand na de staatshervorming: buitenlandse lessen, uitdagingen en kansen ¹	184
--	-----

Frank Vandenbroucke, Chris Luigjes en Kim Lievens

Abstract	184
1. Inleiding	185
2. Activeringsbeleid na de zesde staatshervorming	187
2.1 Activering van werklozen	187
2.2 Activering van mensen met een leefloon	188
3. Lokale verschillen in het aantal mensen met een leefloon	190
4. Decentralisatie in bijstand en activering: buitenlandse ervaringen	195
4.1 Denemarken	195
4.2 Duitsland	197
4.3 Zwitserland	199
5. Uitdagingen en kansen voor het Belgische bijstandsmodel na de staatshervorming	201
5.1 De Belgische architectuur in het licht van de buitenlandse voorbeelden	201
5.2 Uitdagingen en kansen voor het Belgische model	203
6. Besluit	204
Noten	206

Hoofdstuk 12 – Werken aan legitimiteit: uitdagingen voor het OCMW in een netwerk van hulpverleningsorganisaties	207
--	-----

Peter Raeymaeckers en Joris De Corte

Abstract	207
1. Inleiding	208
2. Wat zijn netwerken?	210
3. Legitimiteit van netwerken	210
3.1 Externe legitimiteit	212
3.2 Interne legitimiteit	214

4. Besluit	216
Noot	218
Hoofdstuk 13 – Sociaal werk(opleidingen) en OCMW: professionalisering van de maatschappelijke dienstverlening	219
<i>Koen Hermans en Maria De Bie</i>	
Abstract	219
1. Inleiding	219
2. Sociaal werk: een theoretisch pluralisme	221
3. De uitbouw van een professionele OCMW-dienstverlening	224
4. De spanning tussen emancipatie en integratie als kern van het beroep	227
5. Professionalisering onder druk?	229
6. Sociaalwerkopleidingen en de professionalisering van de maatschappelijke dienstverlening	232
7. Besluit	234
Noten	234
40 jaar OCMW en bijstand: besluit	236
<i>Marjolijn De Wilde, Bea Cantillon, Frank Vandenbroucke en Maria Debie</i>	
Appendix	248
Bibliografie	251
Verklarende woordenlijst	270